

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 24 febr. 1887, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade grunder för den kommunala rösträtten på landet.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat två särskilda inom nämnda kammare af herrar *J. Nydahl* och *E. Öberg* afgifna motioner (n:is 79 och 148), i hvilka föreslås sådan ändring af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, att genom införande af en tilläggsbestämmelse i denna § må förekommas, att en person eller ett fåtal personer på grund af ett öfvervägande fyrktal kan allena utöfva kommunens beslutanderätt. I sådant syfte hemställer herr Öberg, med hvilken herrar Aug. Danielsson, Nils Wallmark och J. W. Lindh förklarar sig instämma, »att Riksdagen för sin del ville besluta, det § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal; dock så, att ej någon må utöfva rösträtt för större antal röster, än som motsvarar en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, och ej i något fall för mer än ett tusen röster».

Under erinran om de förslag i ämnet, hvilka vid flere föregående riksdagar blifvit af lagutskottet framlagda, anför herr Nydahl:

»Enligt utskottets berörda hemställan skulle rösträtten inskränkas till en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, hvilken inskränkning skulle gälla jemväl vid val af landstingsmän och deras valmän. Att en sådan inskränkning skulle blifva föga effektiv, bör ej vara svårt

att inse. Vål skulle inom de kommuner, der under nuvarande förhållanden en ensam person är genom sitt höga röstetal enrådande, genom den föreslagna inskränkningen af rösträtten ett så beskaffadt envælde upphävas; men inom de kommuner åter, der magten är fördelad på tvenne eller några få personers händer, skulle åtgärden ingalunda leda till det åsyftade målet. Det kommunala *enväldet* skulle genom utskottets förslag brytas, men icke så det kommunala *fåmannaväldet*. Och då det senare är lika hinderligt för och oförenligt med en verklig sjelfstyrelse som det förra, så bör äfven det häfvas eller förekommas, hvilket endast kan ske genom en betydligt längre gående begränsning af rösträtten än den af lagutskottet föreslagna. — Vidare är det för den åsyftade reformens framgång nödigt, att den rösträtt, som enligt nu gällande författning utöfvas vid val af landstingsmän eller deras valmän, lemnas orubbad. Det kan nemligen icke betviflas, att det just är fruktan för det inflytande, ifrågasvarande reform skulle komma att utöfva på Första Kammarens sammansättning, som mot reformen framkallat det egentliga motståndet. Denna fruktan är visserligen, enligt mitt förmenande, föga grundad, ty med nu rådande bestämmelser om valbarhet till Första Kammaren och så länge denna kammars ledamöter sakna arfvode måste, såsom erfarenheten visat, äfven demokratiska landsting sända till Riksdagen personer med allt annat än demokratiska åsichter; men är detta riktigt, så måste ock, å andra sidan, deras betänkligheter, som af politiska skäl hellre se den så ytterst viktiga och af landtbefolkningens stora flertal så ifrigt efterlängtade förändringen i den kommunala rösträtten till en aflägsen och oviss framtid uppskjuten, än de vilja medgifva det af mig föreslagna undantaget vid fråga om val af landstingsmän, anses lika oberättigade som de äro för sakens framgång hinderliga.»

På grund af det sålunda anförda föreslår herr Nydahl, att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 11 i kongl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock att vid beslut om utgifter, som skola utgå för längre tid än två år, äfvensom vid alla val, utom vid val af landstingsmän eller deras valmän, ej någon må utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en femtiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande.

På sätt motionärerna hvar för sig erinrat, har laguskottet vid 1881, 1882, 1884, 1885 och 1886 års riksdagar framlagt förslag i samma syftning som motionärerna, om ock i detaljerna från de sistnämndes något afvikande. Utskottet tillåter sig att nu likasom vid sistlidna års riksdag hänvisa till följande, år 1885 afgifna utlåtande (n:o 26).

»I den föreliggande frågan hyser utskottet fortfarande samma åsikter, som äro uttalade i dess utlåtanden n:o 22 vid 1881 års riksdag, n:o 52 vid 1882 års riksdag samt n:o 28 vid 1884 års riksdag.

Utskottet erinrade då, huru som kommunallagarnes ändamål, enligt deras eget uttalande, vore, att kommuns medlemmar skulle ega att själfva efter de uti dessa lagar lemnade närmare bestämmelser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, men huru som, på det att denna till grund för hela kommunallagstiftningen liggande tanke måtte i alla landtkommuner också blifva en verklighet, förändrade bestämmelser rörande röstvärdet emellertid vore erforderliga.

Beträffande röstvärdet innehölle förordningen om kommunalstyrelse på landet för det närvarande endast den regel, att röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Huru enkel och naturlig den sålunda gifna regeln än syntes, verkade den dock på olika orter efter olika förhållanden helt olika och icke alltid på det mest nöjaktiga sätt. Så innehade enligt statistiska centralbyråns berättelser rörande den kommunala rösträtten år 1871* uti 54 af rikets 2,354 landtkommuner en röstegande öfver hälften af hela fyrktalet, högsta fyrktalet på en person utgjorde uti 360 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, uti 1,026 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, allt af hela fyrktalet; och hvad beträffade antalet personer, som innehade visst fyrktal öfver $\frac{1}{10}$ af kommunens, innehade 54 öfver hälften, 378 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, 1,697 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, om hvilka förhållanden närmare upplysningar kunde inhemtas af den tabell, som funnes bifogad laguskottets utlåtande n:o 35 vid 1878 års riksdag. Förhållandena torde under tiden sedan dess icke, åtminstone proportionsvis mellan olika grupper af röstegande, hafva undergått någon väsentlig förändring.

Det vore uppenbart, att någon kommunal själfstyrelse icke alls förefunnes inom de 54 kommuner, hvarest en enda person ensam kunde utöfva kommunens beslutanderätt, d. v. s. efter behag, blott laga former iakttoges, beskatta öfriga kommunalmedlemmar och utse desse att såsom kommunala förtroendemän vårda angelägenheter, som hufvudsakligen vore

* Några färskare statistiska uppgifter i ämnet föreligga icke.

hans egna, under det han sjelf kunde undandraga sig hvarje personligt kommunalt uppdrag. Att i en stor mängd andra kommuner sjelfstyrelsen vore i större eller mindre grad kringskuren, visade de anförda statistiska uppgifterna.

Man borde ock kunna antaga, att, derest, vid utarbetandet af 1862 års kommunalförordning för landet, de statistiska uppgifter rörande förhållandena i landtkommunerna, en senare tid lemnat, funnits att tillgå, någon begränsning uppåt uti rösträtten och blifvit stadgad. Att upphäfvat en kommunalmedlems obegränsade rätt att för alla öfriga medlemmar af kommunen ensam besluta vore endast en gärd af rättvisa samt ett vilkor för tillämpningen af begreppet kommunal sjelfstyrelse; och för en lindrig begränsning af de högsta röstetalen äfven i öfrigt syntes billighetsskäl tala. Hvad beträffade siffran för det relativa röstmaximum, som lämpligen borde bestämmas, syntes af de tabeller, som blifvit af särskilda ledamöter inom utskottet utarbetade och utlåtandet bifogade, framgå, att genom bestämmande af detta maximum till en tiondel af kommunens hela röstetal de öfverklagade missförhållandena kunde i allmänhet afhjelpas. För de kommuner, hvarest detta maximum icke skulle upphäfvat en enda röstegandes samtliga öfriga röstegandes samfälda röstetal öfvervägande rösträtt, hade ansetts nödigt föreslå det tillägg, att ingen finge i något fall utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkomme öfriga röstegande.

De skäl, på hvilka utskottet sålunda förut grundat sitt tillstyrkande af en begränsning i den kommunala rösträtten på landet, synas utskottet fortfarande ega giltighet. Utskottet vill nu ytterligare, i likhet med hvad utskottet gjorde vid 1882 och 1884 års riksdagar, erinra, att, då ledamöter i bevillningsberedningarne och i taxeringsnämnderna omedelbart, samt ledamöter i pröfningsnämnderna medelbart, utses å kommunalstämma, i sådana kommuner, der beslutanderätten utöfvas af en enda eller några få personer, dessa kunna erhålla ett i utskottets tanke obehörigt inflytande äfven å beskattningen. Vidare torde i allmänhet de olägenheter, till hvilkas afhjelpande den nämnda begränsningen i rösträtten ansetts nödig, på senaste åren hafva oftare än förut framträdt, i det att nu mera flerstädes å landsbygden bildas stora bolag för industriel rörelse, hvarigenom det lätteligen kan inträffa, att en enda person inom kommunen kan, såsom representant för bolaget, erhålla ett röstetal, hvars storlek tillåter honom att blifva den allena beslutande i kommunens angelägenheter eller åtminstone derå utöfva ett allt för stort inflytande.

Såsom en omständighet, hvilken i viss mån tjänar till stöd för utskottets mening, vill utskottet meddela, att uti *Finland*, hvars samhällsförhållanden i flera afseenden, och särskildt rörande kommunalväsendet, ega likhet med dem, som förekomma i vårt land, på grund af förordningen angående kommunalförvaltningen på landet den 6 februari 1865, ett relativt maximum af en sjettedel af de vid stämman närvarandes sammanlagda röstbelopp är stadgadt i fråga om rösträtts utöfvande vare sig för egen del eller å annans vägnar.»

Vid samtliga de tillfällen, då utskottets ofvan omförmälda förslag förevarit till behandling i kamrarne, har detsamma godkänts af Andra Kammaren, men fallit i den Första. Af den diskussion, som särskildt vid sistlidna års riksdag fördes inom Första Kammaren, har utskottet trott sig kunna draga den slutsats, att nämnda kammares obenägenhet mot en förändring i den nu ifrågasatta riktningen hufvudsakligen haft sin grund i farhågan för det inflytande en sådan ändring, tillämpad vid val af landstingsmän och deras valmän, skulle kunna utöfva på kammarens egen sammansättning och politiska karakter. Ehuru utskottet för sin del icke hyser någon sådan farhåga, har dock utskottet, för att om möjligt undanrödja ett af hindren mot en reform, hvars behöflighet under de 25 år, som förflutit sedan kommunalförfattningarnes utfärdande, allt tydligare blifvit ådagalagd, i sitt förra förslag gjort den ändring, att vid val af landstingsmän och deras valmän rösträtt må utöfvas efter samma grunder, som nu gälla. Deremot har utskottet, med afseende derå att Andra Kammaren vid så många föregående tillfällen godkänt berörda förslag, ansett öfriga i de nu föreliggande motionerna förordade modifikationer af samma förslag icke böra föranleda någon ändring deruti; och får utskottet följaktligen hemställa,

att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i kongl. kungörelsen den 8 september

1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna § lyder i kongl. kungörelsen den 17 mars 1882, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal. *Ej må någon, utom vid val af landstingsmän eller valmän för desses väljande, utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommuns röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd

skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upp-
rättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan
anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

Stockholm den 24 februari 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer

af herrar *Bergström, Fröberg, Lundeberg, G. H. Stråle, Claëson* och *Stephens*.

Herr *Näsman* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i
ärendets behandling inom utskottet.

*Formulär Litt. A.***Fyrktalslängd för**

Personer	Fastigheter
Prosten N. N. Landbonden Sven Persson ... Lagmannen N. N. Kronofogden N. N. Majoren N. N. Anders Svensson Gästgifvaren N. N. Skomakaren N. N. i Vantinge Torparen Carl Nilsson i Vik Carl Svensson, fjerdingsman Landtbrukaren N. N. o. s. v.	Skrintorp N:o 2, stom $\frac{1}{2}$ mantal, Kyrktomt N:o 1, skatte, 1 mantal Lungnås N:o 1, pastorsboställe, 1 mantal Normlösa, N:o 1, häradshöfdingeboställe, 2 mantal Skrintorp, kronofogdeboställe, $1\frac{1}{2}$ mantal Glittringe säteri, 11 mantal, Rofvestad $2\frac{1}{3}$ mantal, Ys qvarn Berga, 1 mantal, Rofvestad $\frac{1}{3}$ mantal, Brunby utjord Vantinge gästgifvargård, 1 mantal Vantinge backstuga Torpet Lugnet Brunby, N:o 3, $\frac{1}{48}$ mantal, krono Mora kungsladugård, 1 mantal
	Summa

Nordbo den 2 December 188 .

På kommunalnämndens vägnar:

N. N.

Ordförande.

Anm. För sådan jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej utgår, uppföres dock i vederbörlig kolumn det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, emot sådan bevillning svarar.

Nordbo socken år 188 .

Bevilling enligt Art. II Bevillningsstadgan						Påfördt fyrktal					Anmärkningar	
för i mantal satt jord		för jordbruksfastighet utan mantal		för annan fastighet		för alla öfriga beskattningsföremål		för i mantal satt jord	för jordbruksfastighet utan mantal	för annan fastighet		för alla öfriga beskattningsföremål
Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre					
13	50	—	—	—	—	16	—	270	—	—	160	430
9	60	—	—	—	—	—	—	192	—	—	—	192
13	—	—	—	—	—	26	50	260	—	—	265	525
10	30	—	—	—	—	12	50	206	—	—	125	331
481	50	—	—	22	—	80	—	9,630	—	220	800	10,650
12	—	1	60	—	—	—	—	240	32	—	—	272
11	—	—	—	—	—	23	—	220	—	—	230	450
—	—	—	—	80	—	1	—	—	—	8	10	18
—	—	—	15	—	—	—	—	—	3	—	—	3
—	11	—	—	—	—	18	—	3	—	—	2	5
9	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	180
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Att förestående fyrktalslängd blifvit i kommunalstämma denna dag granskad och godkänd, betygas Nordbo i sockenstugan den 21 December 188 .

N. N.

Stämmans ordförande.

N. N.

N. N.